

ÚJRATERVEZÉS

FOLYTATJUK A BESZÉLGETÉST BARISKA ISTVÁNNAL

■ Feiszt György

Két évtizede kapott nyilvánosságot beszélgetésünk a VHHK hasábjain. Mi változott azóta?

Talán a családdal kezdeném. Feleségem nagymama, én magam pedig nagypapa lettem azóta. Szilárd unokám 2001-ben, Zita, a húga 2003-ban született. Aztán a nagyobbik fiam is megházasodott 2010-ben Horváth Kinga tanárnővel. Még ugyanebben az évben megszületett Fruzsina, majd 2014-ben Lilla. Ami feltétlenül ide kívánczik még, István és Zsolt fiam is Kőszegen él a családjával, ha munkájuk máshova köti is őket.

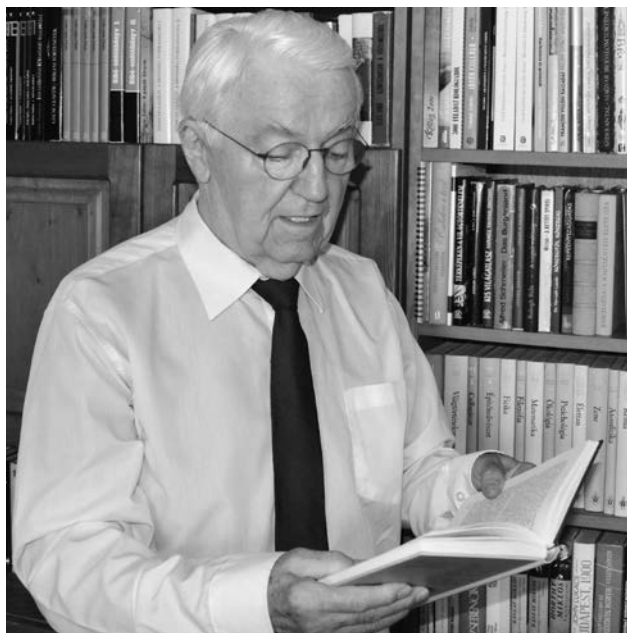
És a szakmai munka területén?

2006-ban nyugdíjba mentem és ez önmagában indokolja a beszélgetés folytatását, a GPS nyelvén az „újratervezés”-t. Az elmúlt évtizedekre visszagondolva mondom, hogy az első számítógép 1994-ben érkezett a levéltárba. Ki hitte volna akkor, hogy ez új regisztrációs rendszerré válik és hovatovább felváltja a papír alapút? Erre az időre visszatekintve úgy érzem, hogy a fővárosi és megyei tanácsok irányítása alatt működő levél-

tár-szervezet a levéltárügy aranykorát jelentette minden tekintetben.

Mit jelentett ez a helytörténet szempontjából?

Ennek érzékeltetéséhez el kell mesélni egy történetet. Az 1980-as évek derekán levéltári vándorgyűlést tartottak az Eger melletti Noszvajon. Bár ak-

kor már nyugdíjban voltak, megtisztelt minket Ember Győző akadémikus, az Országos Levéltár legendás főigazgatója és helyettese, Borsa Iván is. A konferencia a levéltárosi hivatás kérdéskörét tárgyalta, amelyhez én is hozzászóltam. Azzal érveltem, hogy a levéltárfenntartók joggal várják el az intézményeiktől, hogy fogalmazzák meg a megyék történeti identitásának lényegét. Borsa Iván a szünetben gratulált és biztosított egyetértéséről. Máig vallott meggyőződésem, hogy a levéltáros nemcsak archívumkezelő, hanem forrásfeltáró is és ez a kettős szerep tudta kivételesen sikeressé tenni ezt a korszakot.

| *Tudsz erre konkrét példát mondani?*

A városi anyag rendezése közben éppen akkor fedeztem fel a Wesselényi-féle összeesküvés kőszegi forrásait. Benne a Zrínyiek, a Frangepánok, a Rákócziak és a Nádasdyak idevágó adataival, a kőszegi Arany Strucc Szállodában történt találkozásaiikkal. Levéltárosként találtam rájuk, de kétségtelen, hogy történészként írtam meg a sztorit. Az embert tehát hiúság is, szakmai elhivatottság is vezeti, ezért nem engedhettem meg magamnak azt a luxust, hogy a dokumentumok közlését másnak engedjem át. Az sem mellékes, hogy ezek az adatok az egyik legfontosabb levéltári tevékenység, a rendezés során kerültek elő, ami a történeti kuriózum feltárása mellett kellően reprezentálta a levéltár-szakmai munka fontosságát.

| *Vitán felül áll, hogy a felfedezés a Kőszegi Fiókleveletárát a szakmai érdeklődés centrumába helyezte.*

Az 1971-ben, Kőszegnek, Vas megye egyetlen szabad királyi városa anya-

gának Szombathelyről való visszatelepítésével, a híres Lábasház épületében megnyílt a Kőszegi Fiókleveletár. Ennek vezetőjeként aktívan bekapcsolódtam nemcsak a hazai, de a nemzetközi regionális tudományos munkába is. A Vas Megyei Levéltár 1972 óta teljes jogú szervezője volt a Mogensdorf Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpozionnak, a Kőszegi Fiókleveletár pedig 1983-ban csatlakozott a „Szalónaki Beszélgetések” címet viselő ausztriai konferenciasorozathoz és ezzel egyetemek, történeti (akadémiai) intézetek és levéltárak „Térségtörténeti együttműködésének” az egész országban párját ritkító módon vált résztvevőjévé. Nem tagadom Szalónak lett a szívem közepe.

| *Hogy lehet megfogalmazni ennek jelentőségét?*

Hangsúlyozni kell, hogy Szombathely és Kőszeg már a rendszerváltás előtt a kelet-nyugati történészi együttműködés részévé vált. Az osztrák-szlovén-horvát-magyar szakmai kapcsolatrendszer, személyes ismeretségeken és barátságokon túl, azt a valóságos és virtuális értéktárat hozta létre, amelynek ma az „e-documenta Pannonica” a folytatója.

| *De evezziünk vissza a hazai vizekre!*

Mindig örültem, ha a megadott tematikán, divatos szóval a „trenden” belül – Kőszeg kapcsán ezek voltak szülő- és borkultúra, etnikai összetétel, igazgatás és gazdaság, ipar és kereskedelem, településtörténet, családtörténet, társadalmi konfliktusok, építészettörténet, legendák és tévhitok, utak-útleírások, ünnepek és kultuszok, adótörténet, a történelem görbe tükre, nők a történelemben – újabb kutatásokkal jelentkezhettek.

tem. A 2008-as levéltári nap külön megmaradt az emlékezetemben. Akkorra Szombathely német neve, nevezetesen Steinamanger, vitája már évszázados-sá vált. Rengeteg sületlenséget hordtak össze erről amatőrök és komoly tudósok egyaránt. Pedig a megoldás ott volt az orrunk előtt, szó szerint az „utcán hevert”. Van Szombathelyen egy utca, amelyet Paragvári utcának neveznek. Nem nehéz belátni, hogy a „parragvár” voltaképpen a Steinamanger tükörfordítása. Annyira egyszerű, de szombathelyi gyerekként, majd szakemberként én sem vettem észre. Mindössze hatvanöt évet kellett várni rá.

Jó példa ez arra, hogy a nemzeti és nemzetközi historiográfiai kérdésekkel foglalkozó történész-levéltáros nem tud elszakadni a helytörténeti problémáktól. Kőszeggel kapcsolatos kutatásaid is hoztak ilyen „Columbus tojása” szerű felfedezéseket?

Kőszegre ez a kifejezés nehezen alkalmazható. A 15-17. század a szakmán belül egyébként is „periférikus” korszak. Az viszont tény, hogy a Szent Korona visszaszerzésének és az ausztriai zálogon lévő nyugat-magyarországi területek jogi kérdéseinek összefüggései, a Fehde-jog (magánháború indításának joga), valamint az ún. pártatlan bíróságok (Csepreg, Kőszeg, Rohonc, Szombathely) léte, működése és jogtörténete, ezek problémáinak tisztázása a nevemhez fűződik.

A megyei periodikákban rendszeresen olvashatjuk írásaidat, több beszélgetést készítettél régi honismereteseikkel. Egyikük meg is kérdezte: hogyhogy a profilod nincsen benne a legutóbbi „Vasi honismereti, helytörténeti kutatók adattárá”-ban?

Engem is meglepett, de én nem kaptam frissítési felkérést. Nyilván feledésbe merült már, hogy annak idején én kezdeményeztem a Honismereti lexikon kiadását.

Két évtizeden át voltál tagja a Vasi Szemle szerkesztő bizottságának, helytörténeti cikkek, tanulmányok tucatjaival „hivatalból” is találkoztál, felfedezhető volt valamilyen trend a legújabb kori honismereti kutatásban?

A Vasi Szemle tematikai strukturált-ságát (Évfordulók, A múltnak kútja, Arcképcsarnok, Műhely, Emlékezés, Könyvszemle, stb.) a mindenkori főszerkesztő határozta meg. Örvedetesen megszapordtak a szerzői felkérések, ugyanakkor eltűnedeztek a tematikus számok, de célirányos „trend” nem volt kitapintható.

Neved fémjelez tucatnyi kőszegi útikönyvet, városkalauzt. Az új és újabb kötetekbe beépültek történeti kutatási eredményeid. Vajon hasznosította ezeket a helytörténeti, idegenforgalmi ismeretterjesztés? Vannak erről visszajelzéseid?

Az idegenforgalom az útikönyveket városvezetési, egyéni turista üzemmódban és művelődéstörténeti területen használja. 1995-ös Kőszeg c. könyvemet a Savaria Tourist németül, majd angolul is megjelentette. Gyorsan el is fogyott mindkettő. Ezeket a „Kéklő Írottókó alatt” c. népszerűsítő, tematikus kötet követte magyarul, majd németül. Népszerűek voltak mondhatom, a város a testvérkapcsolatokban is osztogatta őket. A Savaria Tourist megszűnését követően azután gyakran keresték. X számú telefont kaptam, nálam érdeklődtek kapható-e még, és

hol? Sajnos az a javaslatom, hogy anyaga kerüljön fel az internetre, süket fülekre talált. Az ezredfordulón viszont megjelent a „Kőszeg 2000. Egy szabad királyi város jubileumára” címet viselő, a város által kiadott kötet, amelyet kollégámmal, Söptei Imrével szerkesztettünk, és részben a szerzői is voltunk.

Kérlek, beszélj a régóta várt, és a közel-múltban ünnepélyes keretek között debütáló Kőszeg-atlasz munkálatairól!

Jó, hogy említéd, mert ez életem legnagyobb, egyéni projektje lett. A nem folyamatos munkálatokra hozzávetőlegesen öt-hat évem ment rá, a Bariska István, B. Benkhard Lilla, Ivicsics Péter, Mentényi Klára, Söptei Imre alkotta összeszokott csapat már 1999-től dolgozott a Kőszeg Művészettörténeti Topográfiáján, – ennek első kötetével most jutottunk a célegyenesbe, – de e munka közben 2010-ben aláírtam egy 0,- (azaz nulla) forintos szerződést a Magyar Várostörténeti Atlasz sorozat Kőszegre vonatkozó munkálataira. A kiadványsorozat 6. darabjaként eredetileg 2018-ra tervezett mű, B. Benkhard Lilla, Ivicsics Péter, Kovács Viktória, Mentényi Klára, Söptei Imre és Szilágyi Magdolna kollé-

gák közreműködésével végül 2019-ben látta meg a napvilágot. Ebben a munkában tanultam meg a térbeli gondolkodást. Ez önmagában is nagy nyereségnek számít. A sorozat Kubinyi András professzor témavezetésével indult. Halála után az ő szerepét Szende Katalin vette át a Közép-Európai Egyetemen. Ott azonban, rajtunk kívülálló okokból, nem volt maradásunk. Ekkor az MTA Várostörténeti Albizottsága megbízásából az utó-szerkesztést a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja vette át. Büszke vagyok arra, hogy a Kőszeg-atlasz még a Magyar Tudományos Akadémia védnöksége alatt látott napvilágot.

Ha megszólalna a „honismereti GPS”, hogy: „Újratervezés”, mit válaszolnál?

Azt, amit egyik kedves stájer történész-könyvtáros kollégám, dr. Roland Schäfer mondott egyszer nekem: „Die Geisteswissenschaftler gehen nie in Pension (A szellemtudományok kutatói soha nem mennek nyugdíjba)”. Vagy talán mégis?

Köszönöm a beszélgetést.